

Spis treści

1. DIAGNOSTYKA AUKSOLOGICZNA – Marian Krawczyński	15
Tabele norm	19
Siatki centylowe	22
Wskaźniki proporcji	29
Profile rozwoju. Morfogramy	30
Wskaźniki składu ciała	31
Wiek biologiczny (rozwojowy)	31
Wskaźniki biochemiczne	35
Diagnostyka auksologiczna w praktyce	35
2. ROZWÓJ FIZYCZNY – Marian Krawczyński	38
Rozwój dziecka do 7 roku życia	38
Okres prenatalny	38
Okres postnatalny	41
Dojrzewanie i dorastanie	44
Dojrzewanie płciowe dziewczynek	48
Dojrzewanie płciowe chłopców	49
3. SPRAWNOŚĆ I WYDOLNOŚĆ FIZYCZNA – Marian Krawczyński	52
Metody oceny wydolności fizycznej	52
Rozwój motoryczny dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym	57
Wiek biologiczny a zwiększony wysiłek fizyczny	58
4. DIAGNOSTYKA PSYCHOLOGICZNA W PEDIATRII	
– Renata Strzyżewska	60
Rozwój psychoruchowy	61
Upośledzenie umysłowe (niepełnosprawność intelektualna)	65
Etiopatogeneza upośledzenia umysłowego	68
Postępowanie diagnostyczne w upośledzeniu umysłowym	69
Postępowanie terapeutyczne	70
Procesy emocjonalne	71

5. GENETYKA W DIAGNOSTYCE PEDIATRYCZNEJ	
– <i>Maciej R. Krawczyński, Anna Latos-Bieleńska</i>	80
Wprowadzenie	80
Genetyczna etiologia chorób	81
Rozpoznanie przyczynowe i rodzaj dziedziczenia choroby	83
Diagnostyka cytogenetyczna i aberracje chromosomowe	83
Analiza rodowodu i choroby jednogenowe	87
Badania molekularne na poziomie DNA	90
Dziedziczenie wielogenowe i wieloczynnikowe	94
Poradnictwo genetyczne	95
Adresy poradni genetycznych w Polsce	98
6. PERINATOLOGIA I NEONATOLOGIA	
– <i>Jerzy Szczapa, Katarzyna Wróblewska-Seniuk</i>	101
Badanie przedmiotowe noworodka	105
Wywiad	106
Ogólny wygląd noworodka	106
Ocena podstawowych parametrów życiowych	106
Pomiary ciała	106
Badanie fizykalne	107
Profilaktyka w okresie noworodkowym	115
Zabieg Credégo	115
Zapobieganie chorobie krwotocznej noworodków	116
Szczepienia profilaktyczne w okresie noworodkowym	116
Badania przesiewowe w okresie noworodkowym	117
Karmienie noworodków	118
Przyrost masy ciała w okresie noworodkowym	120
Regulacja ciepłoty ciała	120
Najczęstsze problemy okresu noworodkowego	122
Żółtaczka noworodków	122
Zaburzenia oddychania	125
Bezdech	125
Drgawki u noworodków	127
Zaburzenia krążenia	128
Zaburzenia pokarmowe	129
Postępowanie z wcześniakiem po wypisie ze szpitala	131
Badania kontrolne	133
7. ŻYWIENIE – <i>Iwona Ignyś</i>	135
Karmienie naturalne	135
Żywienie sztuczne	141
Diety eliminacyjne	146
Alergia pokarmowa	146
8. GASTROENTEROLOGIA	151
Odrębności przewodu pokarmowego u dzieci – <i>Marian Krawczyński</i>	151
Motoryka przewodu pokarmowego u dzieci – <i>Jarosław Walkowiak</i>	153
Zaburzenia połykania a manometria przełykowa	153
Choroba refluksowa przełyku a 24-godzinne badanie pH-metryczne przełyku	154
Zaparcia, popuszczanie stolca i manometria anorektalna	156

Symptomatologia gastroenterologiczna – <i>Iwona Ignys, Marian Krawczyński</i>	157
Wymioty	157
Biegunka	161
Zaparcie	165
Zaburzenia defekacji	165
Kolka jelitowa niemowląt	170
Ból brzucha	171
Krwawienie z przewodu pokarmowego	178
 9. PANKREATOLOGIA I DIABETOLOGIA	 183
Egzokrynną czynność trzustki – <i>Jarosław Walkowiak</i>	183
Ostre zapalenie trzustki	183
Przewlekłe zapalenie trzustki	187
Endokrynną czynność trzustki – <i>Piotr Fichna</i>	192
Cukrzyca typu 1	192
Otyłość i zagrożenie cukrzycą typu 2 u dzieci i młodzieży	197
 10. HEPATOLOGIA – <i>Jacek Wysocki</i>	 199
Rozwój embrionalny	199
Podstawy fizjologii wątroby	199
Wywiad lekarski a pojęcie normy w odniesieniu do wątroby	205
Norma w odniesieniu do badania przedmiotowego w zakresie wątroby	206
Zmienność norm w badaniach laboratoryjnych dotyczących funkcji wątroby	208
 11. METABOLIZM – <i>Krzysztof Borski</i>	 210
Objawy kliniczne chorób metabolicznych	210
Badania diagnostyczne	213
Leczenie chorób metabolicznych	216
 12. ENDOKRYNOLOGIA	 218
Gruzoły płciowe – <i>Marek Niedziela, Eugeniusz Korman</i>	218
Rozwój płciowy	218
Dojrzewanie	219
Wzrastanie (postnatalne) – <i>Marek Niedziela, Eugeniusz Korman</i>	221
Ocena gruczołu tarczowego – <i>Marek Niedziela, Eugeniusz Korman</i>	224
Hipotyreoza	225
Hipertyreoza	225
Wole proste z niedoboru jodu i pokwitaniowe	226
Choroba guzkowa tarczycy	226
Gospodarka wapniowo-fosforanowa – <i>Marek Niedziela, Eugeniusz Korman</i>	227
Gospodarka wodno-elektrolitowa – <i>Marek Niedziela, Eugeniusz Korman</i>	228
Nadnercza – <i>Piotr Fichna, Eugeniusz Korman</i>	229
Zaburzenia mineralokortykosteroidów	229
Zaburzenia glikokortykosteroidowe	230
Androgenne zaburzenia nadnerczowe	233
Hormonalna diagnostyka laboratoryjna w zaburzeniach czynności kory nadnerczy (interpretacje)	233
Niektóre normy laboratoryjne dotyczące funkcji kory nadnerczy	237

13. PULMONOLOGIA I ALERGOLOGIA	
– Anna Bręborowicz, Jerzy Alkiewicz	240
Pulmonologia	240
Rozwój układu oddechowego	240
Odrębności budowy i czynności układu oddechowego u niemowląt i małych dzieci	241
Wybrane aspekty dojrzewania układu odpornościowego	242
Badanie podmiotowe	244
Badanie przedmiotowe	249
Badanie czynnościowe układu oddechowego w diagnostyce pneumonologicznej ...	253
Alergologia	262
Interpretacja wyników badań alergologicznych	265
14. KARDIOLOGIA – Aldona Siwińska	267
Rozwój układu krążenia	267
Badanie podmiotowe	269
Ból w klatce piersiowej	269
Badanie przedmiotowe	271
Oglądanie i badanie dotykiem okolicy przedsercowej	271
Osluchiwanie serca	271
Badanie dodatkowe	278
Elektrokardiogram (EKG)	278
Badanie radiologiczne klatki piersiowej (rtg)	280
Echokardiografia dopplerowska	281
Monitorowanie czynności serca metodą Holtera	284
Próba wysiłkowa	284
Testy pionizacyjne (próba ortostatyczna, tilt test)	285
15. OCENA CIŚNIENIA TĘTNICZEGO U DZIECI I MŁODZIEŻY	
– Alicja Krzyżaniak, Janusz Maciejewski	286
Kontrola ciśnienia	286
Przyczyny nadciśnienia tętniczego	298
Podstawowe postępowanie diagnostyczne i lecznicze w nadciśnieniu tętniczym	299
16. NEFROLOGIA – Janusz Maciejewski	300
Wydalanie moczu	300
Zatrzymanie moczu	302
Moczenie bezwiedne (mimowolne)	302
Przyczyny i następstwa zaburzenia odpływu moczu u dzieci	303
Podstawowa symptomatologia nefrologiczna	304
Białkomocz	304
Krwinkomocz (krwiomocz)	306
17. ONKOHEMATOLOGIA – Jacek Wachowiak	307
Znaczenie wczesnego rozpoznania w onkologii i hematologii dziecięcej oraz rola lekarza rodzinnego w tym procesie	307
Najczęstsze wczesne objawy podmiotowe i przedmiotowe rozrostowych i nierozrostowych chorób układu krwiotwórczego oraz guzów litych u dzieci	309
Objawy podmiotowe	309
Objawy przedmiotowe	312

18. IMMUNOLOGIA I REUMATOLOGIA – Anna Orzeszko-Spaczyńska 324

Badania laboratoryjne w zapalnych układowych chorobach tkanki łącznej	327
Młodzieńcze idiopatyczne zapalenie stawów (MIZS)	330
Młodzieńczy toczень rumieniowaty układowy (MTRU)	333
Zespół tocznia noworodkowego	335
Zespół antyfosfolipidowy	336
Młodzieńcze zapalenie skórno-mięśniowe (ZSM)	336
Twardzina wieku rozwojowego	338
Mieszana choroba tkanki łącznej (MChTL)	339
Zespoły nakładania układowych chorób tkanki łącznej (ZNUChTL)	340
Zespół Sjögrena	340
Młodzieńcze zapalne spondyloartropatie	341
Młodzieńcze łuszczycowe zapalenie stawów (MŁZS)	342
Zespół Reitera	343
Nieswoiste zapalenia jelit	343
Zespół seronegatywnej entezopatii (ZSE)	343
Nieznóżnicowana choroba tkanki łącznej	344
Układowe zapalenia naczyń u dzieci	344
Olbrzymiokomórkowe zapalenie tętnic	345
Choroba Takayasu	346
Guzkowe zapalenie tętnic – postać makroskopowa	346
Choroba Kawasaki (limfadenopatia śluzówkowo-skórna)	346
Ziarniniak Wegenera	347
Zespół Churga-Straussa (alergiczne zapalenie naczyń i ziarniniakowatość)	347
Guzkowe zapalenie tętnic (postać mikroskopowa)	347
Zespół Schönleina-Henocha	348
Gorączka reumatyczna (GR)	348

19. NEUROLOGIA – Wojciech Służewski 350

Płyn mózgowo-rdzeniowy	350
Odruchy ścięgnisto-mięśniowe i ich semiotyka	352
Pierwotne mechanizmy odruchowe i inne odruchy świadczące o rozwoju ośrodkowego układu nerwowego noworodka i niemowlęcia	353

20. POSTAWA CIAŁA I UKŁAD RUCHU – Marek Jóźwiak 355

Rozwój funkcjonalny dziecka	355
Uwarunkowania rozwoju funkcjonalnego	355
Filogenetyczne i ontogenetyczne uwarunkowania chodu	356
Rozwój lokomocji u zdrowego dziecka	357
Charakterystyka chodu	359
Normy oceny ortopedycznej w pediatrii	360
Ocena funkcjonalna	360
Postawa dziecka	361
Ocena przesiewowa i rozpoznawanie najczęstszych problemów klinicznych	366
Postawa ciała	366
Wady wrodzone	368
Zaburzenia osi kończyn dolnych	370
Najczęstsze przyczyny bólu i asymetrii chodu (utykania)	373

21. SZKOŁA A ZDROWIE UCZNIA – Marian Krawczyński	375
Zasady ochrony zdrowia ucznia	375
Najczęstsze problemy zdrowotne populacji szkolnej i potrzeby młodzieży w okresie dojrzewania	376
Poradnictwo czynne i zadania lekarza w opiece nad dzieckiem szkolnym	378
Kontrola lekarska wychowania fizycznego i sportu w szkole	381
Higiena ucznia, procesu nauczania i środowiska szkolnego	382
Higiena placówek oświatowo-wychowawczych	383
Bezpieczeństwo w szkole	385
22. OTOLARYNGOLOGIA – Michał Grzegorowski	387
Nos	387
Zaburzenia drożności nosa	388
Uraz nosa	390
Krwawienia z nosa	391
Krwak przegrody nosa	392
Wydzielina z nosa	393
Utrata powonienia	393
Ból części twarzowej czaszki	394
Nosowanie	395
Ucho	395
Uraz ucha	396
Niedosłuch	397
Ból ucha	398
Wyciek z ucha	399
Porażenie nerwu twarzowego	400
Szumy uszne	400
Zawroty głowy	401
Krtani	401
Chrypka	403
Rozwój mowy głosu	403
Tchawica	404
Jama ustna	404
Ból jamy ustnej	404
Rozszczep wargi i podniebienia	405
Gardło	405
Ból gardła	405
Dysfagia	406
Wskazania do zabiegów	406
Zachłystywanie się pokarmem	407
Zespół bezdechów sennych	407
Chrapanie	407
Przetoki, torbiele, guzy głowy i szyi	408
23. CHIRURGIA DZIECIĘCA – Andrzej Jankowski	409
Jednostki chorobowe	409
Badania diagnostyczne w chirurgii	412
24. GINEKOLOGIA DZIECIĘCA I MŁODZIEŻY – Grażyna Jarząbek	414
Problematyka ginekologii dziecięcej	414
Zagadnienia psychologiczne w ginekologii dziecięcej	415

Problem diagnostyki w ginekologii dziecięcej	416
Zaburzenia miesiączkowania u dziewcząt	418
Mianownictwo zaburzeń miesiączkowania	418
Wrodzone wady rozwojowe żeńskich narządów płciowych	420
Guzy i torbiele jajników u dziewcząt	422
Zapalenia i zakażenia narządów płciowych dziewcząt	423
<i>Vulvovaginitis</i>	425
Choroby przenoszone drogą płciową	425
Dzieci wykorzystywane seksualnie	426
Ciąża i poród u młodocianej	429
25. OKULISTYKA DZIECIĘCA – Anna Gotz-Więckowska	435
Wywiad okulistyczny	435
Rozwój układu wzrokowego	436
Reakcja na bodźce wzrokowe	436
Widzenie barwne	437
Zmiany wielkości gałki ocznej	437
Wady refrakcji (wady wzroku)	438
Ustawienie i ruchomość gałek ocznych	440
Zez	440
Oczopląs	441
Osadzenie gałek ocznych	442
Widzenie obuoczne	442
Akomodacja	443
Układ ochronny	443
Narząd łzowy	443
Powieki	444
Spojówka	444
Przedni odcinek oka	445
Rogówka	445
Tęczówka	445
Żrenica	446
Tylny odcinek oka	447
26. DIAGNOSTYKA OBRAZOWA W PEDIATRII: USG, RTG, KT, MR	
– Małgorzata Warzywoda	448
Głowa	449
Czaszka	449
Mózgowie	450
Szyja	452
Narządy klatki piersiowej	453
Układ oddechowy	453
Śródpierście	455
Przełyk	456
Przepona	456
Ściany klatki piersiowej	457
Jama brzuszna	457
Wątroba i śledziona	457
Układ żółciowy	458
Przewód pokarmowy	459
Jama otrzewnej	460
Przestrzeń zaotrzewnowa	461
Trzustka	461
Układ moczowy	461
Nadnercza	464

Narządy płciowe	465
Jajniki i macica	465
Sutek	466
Moszna i gruczoł krokowy	466
Układ kostno-stawowy	466
Zespół dziecka maltretowanego – urazy nieprzypadkowe (NAI)	468
 27. REFERENCYJNE WARTOŚCI BIOCHEMICZNE	
I HEMATOLOGICZNE U DZIECI – <i>Krystyna Strzykała</i>	470
Postępowanie przedanalizyczne	470
Postępowanie analityczne	472
Postępowanie postanalityczne	472
Referencyjne wartości biochemiczne	474
Mocz	487
Płyn mózgowo-rdzeniowy	490
Kał	491
Referencyjne wartości hematologiczne	491
Badania koagulologiczne	494
 SKOROWIDZ	495